

E kitűnő könyv kiadása mindenképpen nagy nyeresége a magfizikának. Mint általános kézikönyv, a felhalmozódott irodalmi anyagot kompakt formába öntve megkönynyíti a tájékozódást, ugyanakkor a nemzetközi rangú szép hazai eredményeket is fel-

mutatja, megmentve őket a lassú elsüllyedéstől az irodalom áradatában. (*Tibor Fényes: Structure of Atomic Nuclei. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2002*)

Lakosi László

a fiz. tud. doktora, tudományos tanácsadó

„Újból élő és makacs halott”

Fábry Zoltán összegyűjtött írásainak utolsó kötete

A sorozat szerkesztője, Fónod Zoltán e tizenkettedik kötet *Számadásában* ezzel kezdi mondandóját: „Utolsó kötetéhez érkezett az 1980-ban elindított Fábry Zoltán-életműsorozat. A megjelent kötetekben az életmű egészét mutattuk be. Kihagyásokat csak elvéve alkalmaztunk...” Mi még hozzátesszük: e kötet – a sorozaton belül – kivételes helyet foglal el. Tematikája és a kötet szerkesztése is erre hívja fel a figyelmet. Ugyanis: a főszövegben az 1969-1970-es írások kapnak helyet (például a *Végrendelet*, a *Nincs elveszett poszt* – 1970-ből), a Függelékben a *vádolt megszólal*; s ehhez csatlakozik az 1945-1948-ból datált *Üresjárat* (a Noteszek feljegyzései). Mindezt úgy megoldva (szerkezetileg), hogy a 69-70-es írások, valamint a *vádolt megszólal*, s a *Végrendelet* mintegy „körülöleli” az *Üresjárat* noteszeivel együtt a harminchárom írást, melyek a korábbi kötetekből kimaradtak (az 1930-as évekből), s amelyek „a Fábry-életmű szempontjából” és az író „antifaszizmusa szempontjából fontosak”, hiszen *erőteljesen* fejezik ki Fábry ilyen irányú törekvéseit.

Persze: a „botránykő” *A vádolt megszólal*, emiatt késett ez írás elhelyezése az életmű-sorozatban. Igaz, az időrendi közlést felborította, de most, ilyen szerkezeti megoldással talán jobban belesimul az életmű egészébe. Hiszen *A vádolt megszólal* nem egyenlő az egész Fábry-életművel, mint egy időben értelmezték. Megfordítva igaz: része

ennek az életműnek; Fábry Zoltán ebben az írásában (egy) bizonyos, tragikusnak mondható történelmi mozzanatot rögzített. De olvassuk csak úgy, hogy előttünk van Fábry *Végrendelete*, az utolsó írás, a *Nincs elveszett poszt*, az *Üresjárat* notesz-feljegyzései: *A vádolt megszólal* „helyére” kerül. Érthető módon: a történelem (és a politika) szorításában óhatatlanul valamiféle legenda vette körül, éppúgy, mint az *Üresjárat* feljegyzéseit. Most, egy teljesebb szöveggörnyezetben kilépett a nyilvánosság elé.

Azt lehet mondani, ebben az egyetlen kötetben – mintegy összesűrítve – olvasható Fábry Zoltán gondolatrendszerének egésze. Ugyanis: amíg lehetett, Fábry nyíltan és írásban elmondotta azt, amit vészterhes és ember fenyegető időkben, gondolatait rejteten csak magányának jegyezhetett fel. Más-más tematikai megközelítésben, eltérő célkitűzéssel ugyanarról beszél: a háború ellen, mindenfajta, ember típrő zsmoktság ellen, a humanizmusért, az emberért emel szót. A *Nincs elveszett poszt* kisebbségi problematikája éppúgy súlyosan nehezedett lelkére és gondolataira, miként az 1937-es *Fegyver s vitéz ellen* megszívlelendő írói hagyatéka: „vegyétek: ez a mi mondanivalónk. Ennyi a mi értelmünk és örökségünk”. Adyról (ki tudja, hányadszor) szólva megdőbentő a felismerés: „A nagyok, a zsenik sorsa: búvópataksors. El-eltűnnek és újra jelen vannak, és mindig hömpölygőbben, növekvőbben”. Miként az „újból élő és makacs halott”.

Bizonyos kényszerhelyzetből adódóan a szerkesztés így köti össze a múltat a többszörösen leszorított félmúlttal, emezt pedig – a felszínre emelve – jelentünkkel. Olyan

ez, mint a palackposta. Hiszen Fábry életében és sorsában, a stószai házba leszorított, *lezárt gondolatok*, a notesz-írások egyes történelmi fordulópontokon mindennaposak voltak. Ezek az írások gyakran tömlelének látszanak, ám belőlük *ís* összeállítható gondolatrendszer. Abban bízott, makacsul: egyszer ezek az írások, gondolattöredékek – ha már ő nem is létezik – napvilágra kerülnek. Ma ezeket az írásokat együtt, valóságként, hagyatékként vehetjük kezünkbe.

Öt hónappal halála előtt öntötte végleges formába végrendeletét. „Az író legigazibb öröksége a mű: könyveinek, írásainak összessége, hatása, továbbélése...” „Végrendelettemmel nem akartam sem többet, sem keve-

sebbet, mint szlovákiai magyar lényegünknek, a *vox humanának* látható emléket és továbbbízható folyamatosságot biztosítani...”

Fónod Zoltán pedig máris előretekint; tudniillik arra gondol, hogy „... a korábban megindított Csehszlovákiai Magyar Írók sorozatban egy tartalmas válogatásban helyet kapjanak a legértékesebb és időtálló Fábry-művek, melyek a jövő számára is megszívlelendő üzenetet hordoznak...” (*Fábry Zoltán összegyűjtött írásai. 12. kötet. „Újból élő és makacs halott”. Válogatta és összeállította Fónod Zoltán. Madách, Posonium, 2001, 560 p.*)

Kovács Gyöző

az irodalomtudomány kandidátusa

Vízügyi történelem

A legutóbbi évtizedben történelmi múltunk sok ismeretterjesztő műve látott napvilágot. Talán a legismertebb volt ezek közt a Glatz Ferenc nevével jelzett Magyarok Krónikája. Bizonyos, hogy a gazdag illusztrációs anyaggal, kronológiai adatsorral kísért, általános tájékoztatást nyújtó összefoglalók az adott témában járatos olvasót egyszerre részéssítik a lexikon, a monográfia és az enciklopédia előnyeiben, de eddig ezeknek a népszerűen megírt magas színvonalú munkáknak mindegyike nélkülözötte hazai vizeink, azok hasznosításának, kártevéseinek történeti eseményeit, értékelését.

A *Vizeink Krónikája* népes szerzőgárdája nagy vállalkozásba fogott a színes képekkel bőségesen illusztrált kötet megírásával. Jóllehet, a könyv a hazai illetve a Kárpát-medencei vizek története, tudnunk kell, hogy nemcsak a vizeknek, hanem a népeknek és nemzeteknek is krónikája. A könyv az emberekről, társadalmakról szól, arról, hogy milyen történeti kapcsolatot alakított ki a Kárpát-medencében élő ember a sorsát mindenkor döntően meghatározó elemmel, a vízzel. Miként élt a folyók és állóvizek mentén, ho-

gyan használta őket, miként élt a természet adta lehetőségekkel, hogyan próbálta a vizek károkozásait csökkenteni. Hiszen a magyarság sorsát nemcsak csaták, háborúk, szabadságküzdelmek, napi politikai fordulatok alakították, hanem a mindennapi megélhetéshez vezető gazdálkodás és a folyamatos munka. A könyv közel három ezer kronológiai adata, kétszázötven magyarázó cikke az emberi alkotások történetére helyezi a hangsúlyt.

A könyv cikkeinek jelentékeny része új kutatási eredményeket tartalmaz. Ezekből látható: tévhitnek bizonyult például, hogy a Balaton vízállásának szabályozására Galerius római császár idején építettek volna Siófoknál zsilipet. Egyes környezetvédők szerint a régi ártéri gazdálkodás a vizek mentén élők számára lágy harmóniát jelentett a természettel. A történeti források alapján a valóság az, hogy a „fokok” segítségével üzött gazdálkodás csak a túléléshez lehetett elegendő. A népesség növekedése a 19. században már kikényszerítette a vízszabályozásokkal segített szántóföldi gazdálkodást. A legújabb idők leírása szót ejt az elhárított ár- és belvízveszedelmekről, a „közműöllóról”, a bányászat dunántúli karsztvizekre gyakorolt hatásairól,

a Velencei-tó 1993-95 közötti vízpótlásáról. Részletes összefoglaló tartalmazza az 1989. évi rendszerváltás „trójai falovaként” aposztrofált Bős-Nagymaros dunai vízlépcsőrendszer kérdéseit. A jelent és a várható közeli jövőt az európai uniós csatlakozás vízügyi keretirányelvei és a Vásárhelyi-terv Tisza ár-vízkárait korlátozni hivatott kiegészítésének irányelvei mutatják be.

A könyv a *Vízügyi Múzeum, Levéltár és Könyvgyűjtemény* kiadásában, számos vízügyi szervezet és vállalkozás támogatásával jelent meg. (Fejér László (szerk.) *Vizeink krónikája. Vízügyi Múzeum, Levéltár és Könyvgyűjtemény, Budapest, 2001. 306 p.*)

E terület másik érdekes kiadványa a 18-20. sz. neves vízmérnökeinek életét és munkásságát mutatja be. A vízügyi történelem bővelkedett olyan emberekben, akik nagyszerű szakemberek, kiemelkedő erkölcsiségű emberek és áldozatkész hazafiak voltak. Ebben a könyvben e nagyszerű emberek életútjáról, emberi és mérnöki nagyságáról olvashatunk, tanulva a múltból, erőt merítve a jövőre. A szerző a könyv több helyén is rámutatott, hogy a nagy tetteket végrehajtó egykori vízmérnökeinkről gyakran elfelejtkezett az utókor. Az emlékezés felelevenítésére, a vízügyi szakterület mai munkálóinak és most kezdő fiataljainak tájékoztatására és lelkesítésére állította össze életrajzi gyűjteményét. A könyv I. kötete jeleseink közül a következő személyiségekről emlékezik meg részletesen:

Kiss József (1748-1813), Vay Miklós (1756-1824), Vedres István (1765-1830), Huszár Mátyás (1778-1843), Bodoky Henter Mihály (1782-1838), Bodoki Henter Károly (1814-1868), Bodoky Lajos (1833-1885), Bodoky Kálmán (1858-1918), Beszédes József (1787-1852), Lányi Sámuel (1791-1860), Vásárhelyi Pál (1795-1846), Keczkés Károly (1798-1856), Hieronymi Ottó Ferenc (1803-1850), Hieronymi Károly (1836-1911), Asbóth Sándor (1811-1868), Reitter Ferenc (1813-1874),

Képpessy József (1818-1876), Herrich Károly (1818-1888), Zsigmondy Vilmos (1821-1888), Zsigmondy Béla (1848-1916), Boros Frigyes (1825-1892), Péch József (1829-1902), Kvassay Jenő (1850-1919), Malina Gyula (1853-1918), Zielinszki Szilárd (1860-1924), Bogdánfy Ödön (1863-1944), Sajó Elemér (1875-1934) és Lampl Hugó (1883-1976).

A II. kötetben szereplő személyiségek: Bóhm Ferenc (1736-1799), Balla Antal (1739-1815), Magyar István (1745-1801), Laáb Gáspár (1747-1834), Sexty András (1759-1827), Halász Gáspár (1787-1859), Vörös László (1790-1870), Lechner József (1791-1847), Lechner Lajos (1833-1898), Giba Antal (1797-1846), Varga János (1798-1850), Molnár (Müller) Pál (1815-1904), Katona Antal (1816-1881), Korizmic László (1816-1886), Mihálik János (1818-1892), Mitskei Imre (1820-1899), Hollán Ernő (1824-1900), Mokry Endre (1827-1889), Szojka Gusztáv (1835-1887), Bertalan Lajos (1838-1901), Hajnal Antal (1838-1907), Feketeházy János (1842-1927), Wallandt Ernő (1845-1912), Gerster Béla (1850-1923), Gonda Béla (1851-1933), Benedek Pál (1839-1909), Benedek József (1876-1941), Benedek Pál (1908-1942), Mihailich Győző (1877-1966).

Minden szakterület fejlődésének záloga a múlt eredményeiből való építkezés. A nagy elődök ismerete és megbecsülése a jövő szempontjából fontos. Ez a mai kor feladata és kötelezettsége. A nagy elődök, a nemzet *inzsellereinek* leltározásakor a szerző úgyszólván a bőség zavarával küzdött. Az előd generációk bővelkednek jeles mérnökökben, akiknek emléket állítani, életútjukat, szakmai munkásságukat és emberi nagyságukat bemutatni szép és hálás feladat volt. (*Ágoston István: A nemzet inzellerei. Alsó-Tisza vidéki Vízügyi Igazgatóság, Szeged, 200 -2002, I. 126 p., II. 134 p.*)

Vágás István

a műszaki tudományok doktora

CONTENTS

Nanoscience – Nanotechnology

József Gyulai: Introductory Remarks.....	1076
István Bársony: With Micromachining Techniques towards Nanotechnology	1083
Árpád Csurgay: Circuit Theory in Nanoelectronics	1090
Norbert Kroó: Surface Plasmons and Near-Field Microscopy	1096
Aladár Czitrovsky – András Hátori – Árpád Kiss – Lajos Pogány: High Resolution Laser Interferometric Surface Diagnostics for Nanotechnology... ..	1099
Árpád Barna – Miklós Menyhárd: Ion Sputtering and Nanotechnology	1106
Zoltán Kónya – János B. Nagy – Imre Kiricsi: Preparation and Application of Carbon Nanotubes	1114
László Péter Biró: Novel Carbon Nanotube Architectures.....	1122
Dezső Beke – Zoltán Erdélyi – István Szabó – Csaba Cserhádi – Gábor Langer – Lajos Daróczy: Diffusion on Nanoscale.....	1130
László Guzzi: Catalytic Behaviour of Metallic Nanoparticles	1138
Imre Dékány: Nanostructured Materials and the Colloidal State.....	1145
Erika Kálmán – Ágnes Csanády Bodoki : Nanostructured Coatings	1154
György Vámosi – Andrea Bodnár – Miklós Györffi – László Bene – Sándor Damjanovich: Nanotechnology in Biology.....	1166

Study

Sándor Csörgő – Lajos Rónyai – Imre Ruzsa: What's What?	1174
Glänzel Wolfgang – András Schubert – Tibor Braun: One Less	1180
Sámuel Komoly: State of The Art Diagnosis and Treatment of Neuroimmunological Diseases	1184

Academy Affairs

Science for All	1193
World Science Forum	1195
Hungarian Society of Predictive and Molecular Epidemiology.....	1196
Greeting	1197

<i>Outlook (László Jéki – Júlia Gimes)</i>	1198
--	------

Obituary

András Lévai (<i>Gergely Büki – Gyula Csom</i>)	1203
---	------

<i>Book Review</i>	1205
--------------------------	------

Ajánlás a szerzőknek

1. A Magyar Tudomány elsősorban a tudományterületek közötti kommunikációt szeretné elősegíteni, ezért elsősorban olyan kéziratokat fogad el közlésre, amelyek a tudomány egészét érintő, vagy az egyes tudományterületek sajátos problémáit érthetően bemutató témákkal foglalkoznak. Közlünk téma-összefoglaló, magas szintű ismeretterjesztő, illetve egy-egy tudományterület újabb eredményeit bemutató tanulmányokat; a társadalmi élet tudományokkal kapcsolatos eseményeiről szóló beszámolókat, tudománypolitikai elemzéseket és szakmai szempontú könyvismertetések.

2. A kézirat terjedelme szöveges tanulmányok esetében általában nem haladhatja meg a 30 000 leütést (a szóközökkel együtt, ez kb. 8 oldalnak felel meg a MT füzetekben), ha a tanulmány ábrákat, táblázatokat, képeket is tartalmaz, a terjedelem 20-30 százalékkal nagyobb lehet. Beszámoló, recenzió esetében a terjedelem ne haladja meg a 7-8 000 leütést. *A teljes kéziratot .rtf formátumban, mágneslemezen és 2 ki-nyomtatott példányban kell a szerkesztőségbe beküldeni.*

3. A közlemények címének angol nyelvű fordítását külön oldalon kell csatolni a közleményhez. Itt kérjük a magyar nyelvű kulcsszavakat (maximum 10) is. A tanulmány címe után a szerző(k) nevét és tudományos fokozatát, a munkahely(ek) pontos megnevezését és – ha közölni kívánja – e-mail-címét kell írni. A külön lapon kérjük azt a *levelezési és e-mail címet*, telefonszámot is, ahol a szerkesztők a szerzőt általában elérhetik.

4. Szöveg közbeni kiemelésként *dőlt*, (esetleg **félkövér** – bold) betű alkalmazható; ritkítás, VERZÁL betű és aláhúzás nem. A jegyzeteket lábjegyzetként kell megadni.

5. A rajzok érkezhetnek papíron, lemezen vagy email útján. Kérjük azonban a szerzőket: tartsák szem előtt, hogy a folyóirat fekete-fehér; a vonalas, oszlopos, stb. grafikonoknál tehát ne használjanak színeket. Általában: a grafikonok, ábrák lehetőség szerint minél egyszerűbbek le-

gyenek, és vegyék figyelembe a megjelenő oldalak méreteit. A lemezen vagy emailben érkező ábrákat és illusztrációkat lehetőleg .tif vagy .bmp formátumban kérjük; értelemszerűen fekete-fehérben, minimálisan 150 dpi felbontással, és a továbbítás megkönnyítése érdekében a kép nagysága ne haladja meg a végleges (vagy annak szánt) méreteket. A közlemény szövegében tün-tessek fel az ábrák kívánatos helyét.

6. Az irodalmi hivatkozásokat mindig a közlemény végén, abc sorrendben adjuk meg, a lábjegyzetekben legfeljebb utalások lehetnek az irodalomjegyzékre. Irodalmi hivatkozások a szövegben: (szerző, megjelenés éve). Ha azonos szerző(k)től ugyanabban az évben több tanulmányra hivatkozik valaki, akkor a közleményeket az évszám után írt a, b, c jellel kérjük megkülönböztetni mind a szövegben, mind az irodalomjegyzékben. Kérjük, *fordítsanak különös figyelmet a bibliográfiai adatoknak a szövegben, illetőleg az irodalomjegyzékben való egyeztetésére!* Mivel a Magyar Tudomány nem szakfolyóirat, a közlemények csak a legfontosabb hivatkozásokat (max. 10-15) tartalmazzák.

7. Az irodalomjegyzéket abc sorrendben kérjük. A tételek formája a következő legyen:

• Folyóiratcikkek esetében:

Alexander, E. O. and Borgia, G. (1976). Group Selection, Altruism and the Levels of Organization of Life. *Ann. Rev. Ecol. Syst.* **9**, 499-474

• Könyvek esetében:

Benedict, R. (1935). *Patterns of Culture*. Houghton Mifflin, Boston

• Tanulmánygyűjtemények esetén:

von Bertalanffy, L. (1952). Theoretical Models in Biology and Psychology. In: Krech, D., Klein, G. S. (eds) *Theoretical Models and Personality Theory*. 155-170. Duke University Press, Durham

8. Havi folyóirat lévén a *Magyar Tudomány* kefelevonatot nem küld, de az elfogadás előtt minden szerzőnek elküldi egyeztetésre közleménye szerkesztett példányát. A tördelés során szükséges apró változtatásokat a szerző egy adott napon a szerkesztőségben ellenőrizheti.

M A G Y A R

ACADEMIAI ÉRTEŚÍTŐ.

I. Év.

1840. Nov. Dec.

I. Sz.

E' lapok időről időre minden, az academiái gyűlésekben előforduló 's közzé tételre alkalmas tárgyakat, valamint az intézetet illető fontosabb hivatalos jelentéseket, közlik. — Kaphatók Eggenberger J. és fia academiái könyvtárosoknál 's általok a' két laza' minden hiteles könyvtárosainál.

KIS GYŰLÉS, NOV. 16. 1840.

Gr. Teleki József úr Ó Exja' elnöksége alatt

Jelen Schedius tt. — Bajza, Balog, Bugát, Döbrentei, Frivaldszky, Gebhardt, Győry, Kállay, Kiss, Luczenbacher, Szemere, Szilasy, Sztrókay, Vörösmarty rr. tt. — Antal, Balla, Bertha, Bloch, Erdélyi, Gaal, Garay, Horváth M., Mátray, Nagy, Podhradczky, Széchy, Székács, Szigligeti, Taubner, Vajda II. tt. — Schedel Ferencz titoknok, Szalay László segédjegyző.

HORVÁTH MIHÁLY II. a' szószéken,

az 1514ki magyar pörhadat tárgyzó értekezést olvasott, mellyben, előre bocsátván milly fontosak a' népek' történeteiben általánosán a' néposztályi viszonyok, általment ezeknek minőségére 's különösen a' democratiának az aristocrazia elleni harczára Magyarországbán, előterjeszté miképen e' harc az alsóbb osztályra szerencsétlenül ütven ki, a' keresztes had' felállításá h. Ulászló alatt módot nyújtott a' föld' népének a' pörháború' zászlóit felűtni, melly a' támadók' leveretésével végződűvén, a' nemesség szolgálai bilinesekbe szorította az iszonyúan bünhesztett porságot. Mutogatta továbbá az értekező, miszerint ez által a' pör osztályban minden nemzeti érzet elfojtatott, 's a' nemesség elleni bizodalmatlanság 's ellenséges indulat annyira megrögzött, hogy az anyagi érdekek' gyarapodása is meggátoltnék, minék kiegyenlítését azonban a' nemzet' fejlettebb értelmisége napjainkban bizton remélteti.